

Poštnina plačana v gotovini

VESTNIK

SOCIALNEGA VARSTVA SRS

Št. 3

LETNIK IV 1965

VABILO K SODELOVANJU

Uredništvo bo prav rado objavljalo strokovne in druge prispevke s področja izkušenj, metod in vsebine socialnega dela.

Objavljene prispevke bomo primerno honorirali. Prispevke pošljite uredništvu na naslov:

Anka Polak, Ljubljana, Zupančičeva 6/III.

V S E B I N A :

Stran

Zora Tomič: Socialno varstvena funkcija komune	1
Berta Leskovic: Mesto in vloga centra za socialno delo in ostalih socialnih služb v komunalnem sistemu	5
dr. Alojz Finžgar: Novi temeljni zakon o skrbništvu	13
Uspešno socialno varstveno delo v krajevni skupnosti	20
Franci Brinc: Zvezno posvetovanje o „prihvatilištima disciplinskim centrami i prihvatnim stanicama”	23
Oto Petrovič: Ponovni pregled otrok za kategorizacijo	28
Janez Pungerčar: Srečanje socialnih delavcev iz Celja in socialnih delavcev podružnice DSD Ljubljana - Moste	31
Aktualnosti iz naših revij	33

SOCIALNEGA VARSTVA SRS

Zora Tomić

SOCIALNO VARSTVENA FUNKCIJA KOMUNE

Izvillek iz razprave na posvetovanju o sociološkem proučevanju komune
v Jugoslaviji

Ustava SFRJ in ustave socialističnih republik so določile položaj in naloge občin, izhajajoč iz vloge in funkcije občine v našem družbeno-političnem sistemu. Iz opredelitve občine kot osnovne družbeno-politične skupnosti, v kateri se ustvarjajo materialni in drugi pogoji za delo in normalno življenje ljudi, izhaja, da je nemogoče obravnavati občino zgolj z ekonomskega vidika (kot proizvođno in potrošno skupnost v ožjem smislu besede), da pa popolnoma pozabljamo na drugi vidik - to je socialni vidik. Zlasti ga je potrebno upoštevati v tako kompleksno zastavljenem proučevanju, ki pa je bil v okviru posvetovanja popolnoma zanemaren. Situacija na "teoretičnem nivoju" je dober odraz naše prakse, ko pri obravnavanju občine ali v občini ta dva vidika ločimo (ne le v organizacijskem pogledu) oziroma poudarjamo le ekonomsko plat. V svetu ni več spomo; ekonomski in socialni razvoj predstavljata enovit proces, drug drugega pogojujeta in dopolnjujeta, ni ju mogoče ločiti, čeprav lahko v določeni fazi damo prednost enemu izmed vidikov, seveda ne na absolutno škodo drugega.

Praksa nas je krepko poučila, da lahko povzroči zaostajanje socialnega področja resne probleme na tako imenovanem "čisto ekonomskem področju" in da gre vrsta državnih in družbenih ukrepov v smeri usklajevanja - približevanja ekonomskega in socialnega razvoja. Hkrati se zavedamo, da so tudi znotraj socialnega področja, ki obsega šolstvo, zdravstvo, stanovanjsko izgradnjo, socialno zavarovanje in družbeni standard, pomembne razlike. Izredno zapostavljeno je socialno varstvo. Za to področje smo precej časa menili, da bo v socializmu odmrlo, ker smo pojmovali "socialo" v starem smislu, kot denamo pomoč občinskim re-vežem ali pa namestitvev v domu za onemogle. Hkrati pa smo pozabili, da nastaja vrsta socialnih problemov in potreb že iz tega, da človek obstoja, iz njegove telesne in duševne zrelosti in moči, iz njegovih odnosov v družini, do bližnjih, okolja in družbene skupnosti pa tudi samega sebe, iz njegovih potreb in interesov. Če pa k temu prištejemo probleme, ki jih poraja naš družbeni razvoj z nagbo industrializacijo, migracijami, spremembami v strukturi prebivalstva, nezadostno stanovanjsko izgradnjo, zaposlovanjem žensk, neurejeno družbeno prehrano in varstvom otrok, tedaj kaj kmalu ugotovimo, da se ne veča le kvantiteta socialnih potreb, temveč da nastajajo nove, pa tudi kvalitetno drugačne. Le teh ni mogoče enostavno odpraviti s tem, da jih ne priznamo, temveč jih je potrebno razreševati, tako s pomočjo družbene skupnosti, strokovnih služb in samih prizadetih.

Če lahko presojamo odnos do nekega področja tudi po sredstvih, ki smo jih vložili v dejavnosti ali pa ustanove na tem področju, potem se nam pokaže odnos do socialnega varstva v SR Sloveniji takole: leta 1958 je bilo socialno varstvo udeleženo za svojo osnovno dejavnost na narodnem dohodku z 0,64 odstotka, leta 1963 pa le še 0,46 %; investicije v socialnem varstvu so predstavljale leta 1958 0,04 % narodnega dohodka, leta 1963 pa 0,08 %, kar znaša le 504.128.000 dinarjev. V skoraj 20 letih po osvoboditvi bosta zgrajena v SR Sloveniji le 2 nova objekta ožjega socialnega varstva. Prehodni mladinski dom in Dom za upokojence v Ljubljani.

Hkrati pa ugotavljamo, da je pod družbenim varstvom 18.245 otrok (3,6 % vseh otrok v SR Sloveniji do 18. leta), da je bilo kategoriziranih 6.450 otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, da uživa invalidsko varstvo 32.089 oseb, da imamo v domovih za starejše osebe 3.055 oskrbovancev, da je potrebno takojšnje nege in oskrbe 1.574 oseb, da je bilo v preteklem letu 1.367 odpuščenih obsojencev, ki jim je bila nudena socialna pomoč, da je 3.516 družin prizadetih zaradi alkoholizma, da imamo v varstvu le 1.310 dojenčkov oziroma otrok do drugega leta starosti, 3,5 % predšolskih in šolskih otrok, da je bilo samo v letu 1964 izrečenih 340 vzgojnih ukrepov nadzorstva skrbstvenega organa nad mladoletnimi prestopniki. V SR Sloveniji je evidentirano 7.638 socialno ogroženih družin, od tega 4.339 nepopolnih družin s 7.635 otroki (v varstvu jih je le 927), 12,5 % prebivalstva je staro več kot 60 let, po predvidevanjih je na kmetijah o-

koli 20.000 starejših osamelih oseb.

Ustava SFRJ in ustava socialističnih republik prepustajo uresničevanje socialnega varstva občinam in njihovim službam ter le načelno urejajo z zakoni nekatero področja, kot so skrbništvo, razmerje med starši in otroki, posvojitve, mladinska kazenska zakonodaja in drugo. Obstoji 70 različnih pravnih predpisov in resolucij, ki v najrazličnejših oblikah obvezujejo občine in s tem tudi službo socialnega varstva na ukrepanje, ki pa ne more biti učinkovito ob nezadovoljivi materialni osnovi in kadrovski zasedbi, pa tudi ob pomanjkanju zavesti o pomembnosti te funkcije komune.

Čas je, da priznamo, da je moderno socialno varstvo rezultat sodobnega družbenega razvoja in podružbljanja funkcije varstva ljudi, kar predstavlja nadgradnjo nad podružbljenimi sredstvi za proizvodnjo. V našem družbenem sistemu je celotna družbena skupnost neposredno zainteresirana za usodo vsakega svojega pripadnika, zaradi tega se loteva varstva svojih članov s pozicij socialističnega humanizma. Pomembno je ugotoviti, katere so tiste kategorije občanov, ki potrebujejo dejavnost občine na tem področju, ko si član naše skupnosti ustvarja svoj osebni in družbeni položaj na podlagi dela na družbenih proizvodjalnih sredstvih. Sem spadajo:

- osebe, ki niso sposobne skrbeti zase, za svoj življenjski obstoj in za svoje pravice za adi starnosti ali nedoraslosti, zaradi telesne in duševne prizadetosti, zaradi pomanjkanja sredstev za preživljanje, zaradi bolezni, invalidnosti in podobno;
- osebe, ki so v konfliktu s svojo družino, okoljem in z družbenimi normami.
- Posebna skrb družbene skupnosti pa velja družini in otrokom.

Socialno varstvena funkcija je bila v preteklosti ena izmed funkcij družine, ki se je v naglem industrijskem razvoju kapitalistične družbe spreminjala, določene funkcije so bile prenesene iz družine (proizvodna, izobraževalna), zmanjšalo se je število družinskih članov (samo starši in nedoletni otroci), zlasti so se spremenili odnosi z zaposlovanjem ženske in njeno emancipacijo. Tako postaja jasno, da nova družina ni mogla in ne more opravljati vseh socialno varstvenih funkcij tudi zaradi tega, ker je prenehala biti proizvodna skupnost, ki je ustvarjala materialne pogoje za svoj obsoj in s tem tudi za socialno varstvo svojih članov. Zato je del teh funkcij prevzela država in razne karitativne organizacije s svojimi institucijami. Vendar ne moremo govoriti o kompleksni skrbi in socialni varnosti človeka, temveč se to skoraj vedno nanaša le na materialno prizadete in to predvsem z vidika varovanja državnih (razrednih interesov).

«Država delovnega ljudstva» pa je prevzela to funkcijo nase in jo je opravljala preko svojih organov. (Ustava 1946). Tako je bilo videti, da je socialno varstvo postalo funkcija države. V procesu deatizacije in decentralizacije pa je postala

lo jasno, da ta funkcija ni povezana z obstojem države oziroma da ni državna funkcija, in da je to področje potrebno izločiti iz okvira državne intervencije prek upravnih organov. Evidentno je, da je socialno varstvo področje, kjer bi morala začeti odmirati intervencija države, ker so opravila na tem področju najmanj povezana z uporabo instrumentov oblasti: prisiljevanja in ukazovanja.

Proces deatizacije na področju socialnega varstva je začel z zveznim in republičkim priporočilom o ustanavljanju in razvijanju centrov za socialno delo kot strokovnih služb socialnega varstva v občinah, na osnovi katerih občine izločujejo iz svoje uprave socialno varstvo. Centri za socialno delo in njihova dejavnost se bistveno razlikuje tako po vsebini in metodah, kot tudi po organizaciji dela, od dela upravnih organov. Kot strokovne službe občinske skupščine centri za socialno delo realizirajo politiko občinske skupščine na tem področju; opozarjajo občinsko skupščino na ukrepe izrazito preventivnega značaja, ki preprečujejo nastajanje socialnih problemov; s svojim analitičnim delom ustvarjajo podlago za oblikovanje družbenih planov na tem področju; povezujejo delo različnih činiteljev, ki se ukvarjajo ali so se dolžni ukvarjati s socialnim varstvom (porazdelitev dela in integracija sil), zlasti pomembno pa je, da svoje delo povezujejo in naslanjajo na krajevne skupnosti, ki naj bodo realizatorji vsakodnevne skrbi za delovnega človeka, družino in gospodinjstvo. Tako ne gre več samo za naloge v zvezi s pravicami občanov na področju socialnega varstva, temveč gre za realizacijo širše skrbi za človeka, za realizacijo nalog, pri katerih sodelujejo prizadeti neposredno ali pa posredno prek raznih organov družbenega upravljanja. Zaradi različne družbene in ekonomske razvitosti je tudi dejavnost strokovnih služb, ki izvajajo občinsko politiko, različna, in je ne bo mogoče nikoli uniformirati.

Ob prenosu socialnega varstva iz državne uprave na samostojno strokovno službo je ponekod postalo spomo vprašanje izdaja upravnih aktov, odločb. Mnogi so bili in nekateri so še vedno mnenja, da je to izključna pravica državnih organov, ki naj v končni fazi odločajo o pravicah in dolžnostih občanov. Upravni postopek je postal najvišji izraz "državnosti". Upravna odločba o socialnem varstvu je le ena faza socialnega dela s prizadeto osebo, je le formalen izraz nekega že opravljenega dela, dogovor, ki mu bo zopet sledilo delo za realizacijo te odločbe, ne pa strah pred sankcijo. Tovrstni "upravni posli" v socialnem varstvu torej niso izraz državnosti in ne predstavljajo birokratizacijo strokovne službe, strokovno socialno delo in upravno delo sta v mnogih zadevah tesno povezana.

Prenos socialno varstvenih zadev na "neupravne" - nedržavne organizacije pa ne pomeni prenehanje skrbi države in njenih organov za to področje. V rokah predstavniških organov, zlasti občinske skupščine, bo še vedno ostala usmerjevalna dejavnost prek najrazličnejših splošnih aktov od družbenih planov pa do občinskih odlokov, s katerimi bo le ta vplivala na razvoj socialnega varstva in na delo službe; v svoji pristojnosti bo občina še vedno zadržala kontrolo zako-

nitosti dela te službe (čeprav to ne bo hierarhični odnos nižji - višji); vpliv se bo čutil tudi prek financiranja učinkovite oblike sodelovanja in pomoči, skrbi za kadre, za izpopolnjevanje metod dela med predstavniškimi organi in strokovno službo. Vse to so pota, po katerih bodo organi državne oblasti v mnogo uspešnejši obliki prispevali k zadovoljevanju določenih družbenih potreb, kakor pa da te posle zadržujejo v tradicionalnih okvirih in smatrajo varstveno funkcijo občine za funkcijo države in naloge na področju socialnega varstva za tretje razredne naloge, ki jih je mogoče opravljati le na "star preizkušen način" v okviru občinske uprave.

Berta Leskovic

MESTO IN VLOGA CENTRA ZA SOCIALNO DELO IN OSTALIH SOCIALNIH SLUŽB V KOMUNALNEM SISTEMU

(iz diplomske naloge)

Predno bi poskušala natančneje analizirati organizacijo in metode dela, ki se jih poslužujejo centri pri izvrševanju socialne politike in socialnega varstva, želim nekoliko osvetliti, kje bi morale socialne službe v občini delovati in kakšna je njihova vloga na posameznih področjih družbenega življenja v komuni. Menim, da bo tako lažje preценiti tudi mesto in vlogo centra za socialno delo v sistemu ostalih socialnih in družbenih služb, oziroma utemeljevati ustreznost metodologije dela strokovne socialne službe, ki jo želim posebno obdelati.

Navedla bi nekaj najpomembnejših socialnih služb:

Socialne službe v gospodarstvu lahko svojo vlogo v celoti izvršijo le, če se zavedajo, da so dolžne svoje delo zastaviti najprej in povsod tam, kjer bi s predlogi za ukrepe, ki so materialnega značaja ali s skrbjo za razvijanje zdravih, kulturnih in humanih odnosov med proizvajalci, dosegale višjo stopnjo delovne storilnosti in s tem boljše proizvodne uspehe. Poleg te osnovne naloge so dolžne skrbno spremljati vsa družbeno-ekonomska dogajanja v podjetjih, ki so posebno po uvedbi novega gospodarskega sistema in izvajanju principov delitve dohodka po delu opozorila na probleme, ki socialne službe še posebej angažirajo.

Tovarišica Vida Tomšič je v eni izmed razprav o novi ustavi rekla med drugim "zdi se mi, da smo teoretično dovolj dokazovali nujnost, da v današnjem času delimo dohodek po delu, zato o tem ne bi več govorila. Pri tem pa smo dostikrat pozabili, da delitev po delu ni ideal, ampak je vezana na določeno obdobje razvoja materialnih - družbenih sil in zavesti. In zato smo to delitev po delu dostikrat šteli kot naš glavni najpravičnejši princip, pozabljali pa pri tem, da delitev pri delu ustvarja nujno ekonomsko neenakost in da ekonomska neenakost rojeva tudi nujno družbene konflikte

Med taka družbena protislovja, ki jih poraja novi gospodarski sistem bi lahko uvrstili: odpuščanje delovne sile iz gospodarstva, ki se poraja kot višek delovne sile, odklanjanje starih, izčrpanih delavcev, odklanjanje ali odpuščanje delavcev z zmanjšano delovno sposobnostjo, nerazumevanje za zaposlovanje invalidov dela, ali zaostrovanje odnosov do delavcev, ki se dnevno vozijo na delo iz oddaljenejših krajev itd.

Tudi žene ali mladoletne osebe v proizvodnji so neredko tretirane kot proizvodno manj sposobni proizvajalci in se zaradi tega prej odpuščajo kot višek delovne sile.

Vsi ti problemi do onih, ki se stalno porajajo v delovni situaciji kot: medosebni odnosi pri delu, nezadovoljstvo, izostanki iz dela in nesreča pri delu, fluktuacija, delovni pogoji, odmori med delom, poklicne bolezni - ali se pojavljajo kot osebni problemi posameznikov (družinska problematika), novo vključeni delavci iz podeželja, alkoholizem, moralna labilnost ali iztirjenost, kriminaliteta, osebna motenost, psihonevroza), zahtevajo sistematično in strokovno socialno delo, ki ga je pa sposobna opraviti le posebna socialna služba v gospodarski organizaciji.

S tem, da socialne službe v gospodarstvu proučujejo in rešujejo vse prej omenjene naloge, da analizirajo in skupaj z organi delavske samouprave rešujejo probleme, ki posredno vplivajo na delovni učinek kot: stanovanjski problemi, prehrana, prevozi, rekreacije, itd. postajajo nepogrešljiv člen v verigi proizvodnega procesa. Deleža, ki ga imajo pri doseganju proizvodnih uspehov, ni mogoče več zanikati. S skrbjo za dobro telesno in duševno počutje proizvajalca vplivajo na najbolj občutljivi in najodločilnejši faktor proizvodnje in na ta način ekonomske mu aspektu proizvodnje dodajajo socialni aspekt. Z raziskovanjem in uravnavanjem cele vrste odnosov, ki nastajajo v različnih delovnih, oz. življenjskih situacijah proizvajalcev, socialne službe negirajo proizvajalce kot del mašinerije. Vsi ukrepi, ki jih te službe na osnovi proučevanj predlagajo, so namenjeni skrbni za proizvajalca, da ta, s sproščeno iniciativo v proizvodnji in gospodarjenju doživlja zadovoljstvo pri delu in napredku. Zaradi tega postopno zvišuje delovno storišnost, dosega višji proizvodni in ekonomski uspeh, ki mu omogoča boljše zadovoljiti svoje osebne in družbene potrebe.

V odnosu na celotno izvajanje socialno-varstvene dejavnosti v komuni, je socialno delo v gospodarskih organizacijah del splošnega socialnega dela, kar pomeni, da je pozornost nosilcev socialnega dela in strokovne službe osredotočena na socialno problematiko, ki dobiva zunanji odraz v proizvodnji in proizvodnih odnosih.¹⁾

Zato o kompleksnosti socialne dejavnosti v komuni govorimo šele, ko se socialne službe razvijajo v krajevnih skupnostih, šolstvu, zdravstvu, zavodih za socialno zavarovanje, zavodih za zaposlovanje delavcev ali pa so organizirane kot posebne strokovne socialne službe občine (centri za socialno delo), da tako opravijo drugi del socialno-varstvenih nalog za proizvajalca, kadar kot občan - posameznik ali pa s svojo družino na območju kjer prebiva, upravičeno pričakuje pomoči družbe. To še posebno, kadar pritiskajo nanj različni problemi kot so: stanovanjski problemi, problemi odnosov v družini, ki jih porajajo intenzivne in globoke sociološke spremembe, zaradi vse večje zaposlenosti žena se odpirajo v družini problemi varstva otrok, problemi dobro urejenega prehranjevanja, za dostne organizacije uslužnostnih podjetij za razbremenitev del v gospodinjstvu, problemi zdravstvenega varstva, vzgoje, šolanja in poklicnega usposabljanja otrok, in podobni, ki se tudi v socialistični družbeni ureditvi ne urejajo sami po sebi. Večkrat izstopajo v vsej drastičnosti in zahtevajo družbene intervencije

Socialne službe v šolstvu lahko k vzgojno - izobraževalnim smotrom šole veliko doprinesejo. Osnovna šola je kot samoupravna družbena organizacija dolžna v kompleksu skrbi za otroka in družino razvijati tudi najrazličnejše oblike vzgojno-varstvene dejavnosti. Za razliko od stare, skrbi reformirana šola enako odgovorno za izobraževanje in polno socializacijo otrokove osebnosti. Dejavnosti kot - dodatno učenje za učence, ki iz različnih razlogov zaostajajo v učnem uspehu - svobodne aktivnosti organizirane zato, da pomagajo dosegati čimboljše učno - vzgojne rezultate - poklicna in šolska orientacija, ki naj pravočasno pomaga pri izbiri poklica ali nadaljnjega izobraževanja in preprečuje probleme, ki nastajajo na tem področju - šolske kuhinje, kot sestavni del družbene prehrane, ki ima pri vse večjem zaposlovanju obeh staršev enako važno nalogo kot - varstvene ustanove pri šoli, kjer so otroci v času zaposlitve staršev deležni vzgojnega in socialnega varstva, ali pa - počitniške kolonije, ki so iz psiho-fizično-rekreacijskih razlogov tako potrebne - dovolj tehtno pojasnjujejo socialni značaj teh dejavnosti in dela, ki ga imajo v odnosu na splošno izobraževalno in vzgojno funkcijo šole.

Lahko bi rekli, da šola s temi dejavnostmi opravlja posredno socialno - preventivno dejavnost, znano pa je, da se šola vsakodnevno srečuje tudi s socialno problematiko svojih učencev v vseh primerih, kjer gre za socialno-vzgojno pri-

1) (Ada Klanjšek - Teze za predmet "Delokrog in metoda dela socialnih služb").

zadete otroke. V takih primerih mora posredovati individualno in sama, ali pa v sodelovanju z drugimi strokovnimi službami delati na reševanju problema. In če je na področju vzgojno - izobraževalnih služb, socialni aspekt dela tako močno zastopan, ne more več biti dvoma o potrebi formiranja socialnih služb po šolah. Še toliko bolj je to potrebno in nujno na posebnih šolah ali nižjih strokovnih šolah, kajti pri teh skupinah otrok ali mladine nastopajo socialni problemi še pogostejše.

Vzgojne svetovalnice ali vzgojni zavodi za mladino in otroke ravno tako ne morejo več opravljati svoje funkcije, če obvezno v sestav strokovnih pedagoških delavcev ne vključujejo socialne delavce. Vzgojni problemi mladoletnih oseb so namreč v večini primerov nastali v posledici neurejenih socialnih razmer, ki jih je potrebno reševati vzporedno z odpravljanjem vzgojnega problema.

Brez rešenih socialnih problemov v družini obravnavanih otrok, ni mogoče beležiti uspešnih prevzgojnih rezultatov. Socialni kadri poskušajo zato s pomočjo pristojnih organov ali družbenih služb v komuni, sanirati take probleme. Vzgojne svetovalnice, ki delujejo na območju nekaterih komun, imajo večje možnosti neposrednejšega urejevanja družinskih problemov kot vzgojne ustanove (zavodi), ki so od kraja, kjer otrokova družina živi, preveč oddaljeni. Zato se za delo z družino ti zavodi več oslanjajo na socialne ali druge službe pristojne občine.

Posebno pomembno je lahko delo socialnih kadrov v vzgojnih institucijah, če proučujejo v analitične ali znanstveno raziskovalne namene, vplive socialnega faktorja na vzgojno problematičnost ali družbeno neprilagojenost otrok. Analize, ki osvetljujejo socialne vzroke za nastajanje vzgojne problematike in nakažejo predloge za ukrepe, ki naj vplivajo na preprečevanje ali odpravljanje teh problemov, imajo velik vzgojno-preventivni značaj.

Strokovni socialni kadri postajajo zato v vseh vzgojnih pa tudi socialnih ustanovah zaprtega tipa vse bolj obvezni sodelavci pri izvajanju vzgojnega ali socialno-varstvenega dela. Od nalog, ki jih imajo v vzgojnih zavodih, kjer je za uspešno prevzgojno delo in resocializacijo obravnavanih otrok ali mladoletnikov potrebno vzdrževati stalne stike z družino, da tudi ta sodeluje v prevzgojnem procesu, tako v socialnih zavodih domskega varstva za starajoče osebe, kjer lahko le socialni delavec vnaša v domski režim dela oblike in kvalitete, ki višje humanizirajo obravnavanje takih oseb.

Socialne službe v zdravstvu danes že vse bolj dokazujejo, kako pogosto je treba za dobro zdravljenje ali preprečitev ponovne oboletosti ozdravljene osebe, sodelovanje te službe. Brez reševanja socialnih problemov bolne ali ozdravljene osebe posebno pri kroničnih ali socialnih boleznih (tuberkulozo, revmatična obolenja, psihonevroze, narkomanije idr.) skorajda ni uspehov medicinskega zdravljenja. Še važnejšo vlogo lahko te službe opravijo če se kot sodelavci zdravstvene analitične službe vključujejo in analizirajo problematiko socialnih in kronič-

nih boleznih. Na ta način pomagajo odkrivati vzroke in iskati načine za preventivno delovanje zdravstvene službe.

Podobne naloge kot socialna služba v zdravstvu imajo tudi socialne službe socialnega zavarovanja, le, da so te službe angažirane v glavnem pri profesionalni, oz. socialni rehabilitaciji duševno ali telesno prizadetih oseb, ki so zavarovane po predpisih Zakona o socialnem zavarovanju. Socialne službe v teh ustanovah so pravzaprav nadaljevanje socialnega dela zdravstvene službe s posebno obvezo prizadeti osebi po medicinski rehabilitaciji pomagati do socialne, t.j. popolne rehabilitacije. Odkar so se predpisi socialnega zavarovanja razširili tudi na skrb za telesno ali duševno prizadete mladoletne osebe, so postale te službe v sklopu organizacije socialnega zavarovanja in socialnih služb v komunini sploh, še pomembnejše. Skoraj izključno upravno-administrativno reševanje problemov, ki jih imajo zavarovanci, je zdaj zamenjano za kvaliteto socialnega dela, ki je take probleme edino kompetentno in sposobno reševati.

Službe za zaposlovanje ali poklicno usmerjanje delavcev odkrivajo pri svojem delu precej socialnih problemov. Lahko bi se reklo, da so vse osebe, ki so evidentirane kot začasno nezaposlene in jim služba zaposlovanja ne more nuditi ustreznih zaposlitve, socialno prizadete in potrebne obravnavanja po socialni službi. Problem je lahko objektivno pogojen, ker ni na razpolago prostih delovnih mest ali pa nezaposlena oseba nima primere strokovne usposobljenosti za določeno delovno mesto. Hujše primere socialne neprilagojenosti predstavljajo osebe, ki nočejo sprejeti ponujenega dela. Večkrat gre za problematične osebnosti, ki se težko vključijo v redno zaposlitev.

Posamezne nezaposlene osebe ne predstavljajo posebnega družbenega problema tako dolgo, dokler po številnosti primerov ne narastejo v take kategorije nezaposlenih, ki imajo v določenih družbeno-ekonomskih pogojih manj možnosti za zaposlitev. Kot problematika posameznih kategorij se v teh službah pojavlja nekvalificirana ženska delovna sila, mladina do 18. leta (predvsem ženska), starejši delavci, oz. delavci z zmanjšano delovno sposobnostjo, ali delavci, ki zaradi postopne likvidacije individualne kmečke proizvodnje in mehanizacije kmetijstva na splošno, ostajajo brez dela na podeželju. Vsi ti, kot posamezniki, še bolj pa kot kategorija, morajo biti deležni posebne skrbi službe zaposlovanja ali obravnavani po socialni službi te institucije, še posebej če so težji problemi. Socialne službe z analizami problemov nezaposlenih in predlogi za reševanje lahko veliko pripomorejo k najrazličnejšim možnim načinom reševanja te problematike, ki jo službe za zaposlovanje ali službe poklicnega usmerjanja skupno z gospodarskimi in družbeno-političnimi faktorji v komunini rešujejo. Posebne pozornosti socialne službe v teh institucijah morajo biti deležni zlasti problemi nezaposlene mladine. S pravilnim poklicnim usmerjanjem in intenzivnim vključevanjem mladine na delo, se preventivno rešujejo mnogi njeni socialni in vzgojni problemi.

Sodišča so v sodnem postopku skoraj v vseh primerih razveznih tožb (vselej kadar so v družini zakoncev, ki se razvezujeta, mladoletni otroci) v preživninskih tožbah, v tožbah za ugotavljanje očetovstva, posebno pa v kazenskem postopku zoper mladoletne osebe povezujejo z občinsko socialno službo, zaradi poročil, ki osvetljujejo socialno-ekonomsko stanje posameznika ali družine. V obravnavah mladol kazenskih deliktov so dolžna sodišča še posebno skrbno proučiti osebnost mladoletnika in raziskati vzroke, ki so privedli mladoletnika do kaznivega dejanja.

Sodelovanje socialne službe s sodišči je postalo že neobhodno in je zato tudi s pravnimi predpisi utrjeno. Vendar pa postaja vse bolj jasno, da bi neposredno sodelovanje socialne službe v razveznih, preživninskih ali drugih tožbah iz rodbinskega prava, lahko mnogo pripomoglo k boljšemu razsojanju v sporih, če bi socialna služba delovala pri samem sodišču. Zaenkrat so take službe v sklopu sodišč še bolj izjemne, ker se sodišča oslanjajo le na sodelovanje skrbstvenih služb ali strokovnih socialnih služb pri občinah.

V primerih mladinskega kazenskega sodstva se občinske socialne službe s sodišči tesno povezujejo, da morajo te službe po novelirani mladinskokazenski zakonodaji mladoletnim osebam nuditi veliko več socialne in vzgojne pomoči kot prej. V občinah z organizirano strokovno socialno službo, ki vključuje tudi še pedagoške kadre, sodišča lastnih socialnih služb ne pogrešajo toliko, kot tam, kjer jih ni, kajti reševanje mladoletnikovih socialnih ali vzgojnih problemov spada v pristojnost občinskih socialnih služb. Zelo pomembno pa bi lahko bilo delo socialnih delavcev v preživninskih ali razveznih tožbah, saj take tožbe, oz. spori pred sodišči, stranke socialno pa tudi psihično precej prizadevajo. Posredovanje socialnih delavcev pri sprtih strankah v tkzv. »spravnih poskusih« ali pred temi, še v času, ko zakonci vlagajo predloge za razvezo, velikokrat prenačljene odločitve za razvezo preprečilo. To še posebno, če so take odločitve povzročene po nenadnih čustvenih impulzih in nimajo globljega izvora v neskladnosti značajev ali drugih tehtnejših razlogih za razvezo. Na drugi strani pa lahko socialne službe sodišč v razveznih, preživninskih in ostalih tožbah iz rodbinskega prava, veliko pripomorejo k objektivnejši razsoji sodišč v zadevah, ki so zaradi zelo osebnega in zato intimnega značaja še posebno delikatne. Ne zahtevajo torej samo pravnega, pač pa še prej socialnega obravnavanja.

Tudi v resore notranjih zadev si socialne službe utirajo pot. V kriminalistični službi, pri odkrivanju in obravnavanju otrok, oz. mladoletnikov, ki so storili kazniva dejanja, se organi teh služb ne morejo posluževati samo togih kriminalističnih metod, s katerimi raziskujejo samo dejanje, pač pa morajo raziskovati tudi socialne vzroke, ko so do teh dejanj privedli. Tisti kadri kriminalističnih služb, ki so pridobili dopolnilno izobrazbo socialnega delavca lahko odkriva-

jo vzroke v sodelovanju s socialnimi službami v komuni vplivajo na to, da se ti odstranjujejo. Na ta način te službe uspešno delujejo tudi preventivno.

Posebno pomembno je socialno delo v kazensko poboljševalnih domovih. V času ko so odrasle ali mladoletne osebe na prestajanju kazni, so vplivi socialnega ali socialno-vzgojnega dela na nje, odločujoči za vse življenje. Le s pomočjo socialnih služb, ki v procesu prevzgoje povezujejo vse činitelje, lahko kaznovane osebe zopet postanejo enakovredni člani družbe.

Krajevne skupnosti, ki delujejo kot najosnovnejše samoupravne skupnosti državljanov in predstavljajo sestavni del komunalne samouprave, imajo po svoji družbeni vlogi in mestu v sistemu organizirane in vsesplošne skrbi za človeka in njegovo družbeno afirmacijo v komuni = najpomembnejši značaj. Naloge, ki jih opravljajo ko:

- "organizirajo in pospešujejo komunalne, gospodarske, zdravstvene, vzgojne, in druge dejavnosti in službe, ki neposredno služijo družini, gospodinjstvu in delovnemu človeku nasploh,
- organizirajo pomoč zaposleni ženi in družini pri vzreji in vzgoji otrok,
- organizirajo in pospešujejo vse vrste dejavnosti, ki pomenijo pomoč v gospodinjstvu in
- skrbijo za varstvo in vzrejo otrok in drugih oseb, ki so potrebne posebne družbene skrbi",

pomenijo tudi najbolj vsesplošno socialno-varstveno dejavnost preventivnega značaja.

Posebna značilnost krajevnih skupnosti in vloge, ki jo imajo v našem samoupravnem družbenem sistemu izhaja ravno iz dejstva, da se v območju teh skupnosti zbirajo in uresničujejo vse pobude državljanov, gospodarskih organizacij in komunalnih služb, da s skupnimi močmi usposobijo krajevno skupnost za prevzemanje nalog, ki jih ločeno ne bi mogle izvršiti. To velja tako za gospodarske organizacije za katere vemo, da ne morejo v celoti zadovoljiti potreb proizvajalca, tako za posamezne dejavnosti družbenih služb, ker so pretežno omejene na delovanje svojega strokovnega območja (zdravstvo, šolstvo itd.).

Za področje socialno varstvene dejavnosti v komuni, pomeni krajevna skupnost najbolj neposredno obliko in najučinkovitejše sredstvo za doseganje uspehov. S svojimi družbenimi organi, v katerih sodelujejo zastopniki gospodarskih organizacij, družbenih in političnih organizacij in samoupravnih organov, strokovnih organizacij in društev, družbenih strokovnih služb - in z organizacijo široke mreže občanov, ki se interesno vključujejo v pomoč pri delu, rešuje krajevna skupnost vse svoje naloge. Posredno jih rešuje takrat, kadar spada problem v strokovno obravnavo posebne službe (Zavod za socialno delo), neposredno pa, če problem rešuje v

lastni pristojnosti. Posebno pomembna je njena vloga pri reševanju socialno-varstvenih nalog, ki imajo preventivni značaj. Med te naloge spada v prvi vrsti reševanje problemov otroškega in mladinskega varstva in organizacija življenja in pomoči za starejše občane krajevne skupnosti.

Centrom za socialno delo ali strokovni socialni službi občine - pripada prav gotovo osrednje mesto v sistemu organiziranih socialnih služb v komuni. Osrednje mesto zato, ker je v sistemu socialnih služb v komuni edina služba, ki sega po svoji funkciji v vsa področja družbenega življenja in preko katere se izvajajo vse naloge socialno-varstvene dejavnosti, ki ne spadajo v področje dela drugih služb v komuni. Tako mesto in vlogo dobiva, ko mora kot občinska socialna služba

- s pomočjo organov občinske samouprave povezovati vse družbeno-politične in gospodarske činitelje v občini pri izvajanju nalog socialne politike, da bi tako v skladu z ustavnim določilom občine kot "temeljna družbeno-politična skupnost lažje ustvarila pogoje za zadovoljevanje socialnih potreb občanov" (86. čl. USTAVE SRS).

Njeno mesto in vloga je nadalje izražena v vseh tistih nalogah, ki jo zadolžujejo, da na območju občine izvaja socialno varstveno dejavnost vsebovano v splošnih nalogah ali nalogah, ki so ji naložene po posebnih predpisih rodbinske, mladinsko kazenske in socialne zakonodaje. Njena vloga je najpomembnejša kadar deluje kot:

- analitik družbenih pojavov tako pozitivnih kot negativnih, ki imajo namen osvetljevati vpliv družbeno-ekonomskih procesov na življenje in delo članov družbene skupnosti, da bi lahko ocenjevali vsakokratno družbeno situacijo in pravočasno opozarjalo na družbeno negativne pojave;
- deluje kot aktivni iniciator pri programiranju dela za področje socialne politike;
- deluje kot koordinator in povezovalec ostalih socialnih služb v komuni zaradi enotnejšega, bolj sistematičnega in organiziranega izvajanja nalog socialnega varstva, zlasti pri izvajanju akcijskega programa socialne politike v komuni;
- deluje kot posredni ali neposredni izvajalec vseh nalog, ki imajo preventivni značaj socialnega varstva in zagotavljajo socialno varnost občanov.

Nič manj važna ni njena vloga pri izvajanju nalog iz ožjega področja socialno-varstvenega dela, ki ga opravlja kadar ko:

- rešuje zadeve iz rodbinsko-pravne, kazenske (predvsem mladinsko-kazenske) ali socialne zakonodaje in
- rešuje individualne ali kategorijske socialne probleme, pri čemer se trudi vna-

šati v aspekt socialnega dela tiste kvalitete, ki jih zahteva v pogojih socialističnih - družbenih odnosov, skrb družbe, da so vsi problemi današnje družine, otrok ali posameznikov rešeni ali reševani v skladu z načeli socialističnega humanizma.

Tako mesto in vlogo je odredila centrom za socialno delo v letu 1961 tudi Zvezna ljudska skupščina v Priporočilu o ustanavljanju in delu centrov kot samostojnih strokovnih socialnih služb. Socialno - zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije pa v svojem priporočilu o ustanavljanju in delu centrov ugotavlja:

«Ustanavljanje centrov kot samostojnih strokovnih služb za reševanje socialnih problemov so narekovale potrebe dinamičnega razvoja naše družbe, ki še vedno poraja nove socialne probleme. Reševanje in odpravljanje le teh terjá vsestransko proučevanje in iskanje ustreznih ukrepov in oblik varstva, ki naj na najprimernejši način zadosti potrebam posameznikov, družin in posameznih kategorij prebivalstva».

In če naj centri za socialno delo po svoji vlogi in mestu, ki ga zavzemajo v sistemu socialnih služb v komuni, izvršujejo tako zahtevne naloge, morajo organizacijo in metode svojega dela zastaviti na način, ki najbolj ustreza potrebam reševanja in preprečevanja socialne problematike.

Dr. Alojz Finžgar

NOVI TEMELJNI ZAKON O SKRBNIŠTVU

V Uradnem listu SFRJ, št. 16 z dne 6. aprila 1965 je objavljen novi temeljni zakon o skrbništvu. Ta zakon je dobil veljavo dne 7. aprila 1965, uporabljal pa se bo od 1. julija 1965 dalje.

Ta zakon prinaša več novosti:

1. Zakon na novo rešuje vprašanje skrbstvenega organa. Po 5. členu skrbstvene zadeve po temeljnem zakonu o skrbništvu opravlja občinski skrbstveni organ

(skrbstveni organ), ki ga določi republiški predpis. ¹⁾

Že nekaj časa je govora o tem, da naj bi skrbniške zadeve vodili posebni samoupravni zavodi, občinski centri za socialno delo, ki so se pričeli ustanavljati zlasti na pobudo vsebovano v Priporočilu Odbora za socialno politiko in zdravstvo Zveznega zbora Zvezne ljudske skupščine in Odbora za delo in socialno zavarovanje Zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine o ustanovitvi centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb za socialno varstvo, Uradni list FLRJ, št. 11-165/61 in Priporočilu Socialno-zdravstvenega zbora skupščine SRS o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo, Uradni list SRS, št. 7-44/64 (glej: Uloga i zadaci organa uprave i centara za socijalni rad kod primene porodičnog, krivičnog i socijalnog zakonodavstva, Zavod za socijalna pitanja Narodne republike Srbije, Beograd 1963).

Taki centri za socialno delo pa ne obstajajo še v vseh občinah. Tako je v naši republiki le 14 centrov za socialno delo (glej M. R. Premalo centrov za socialno delo, Delo z dne 2. februarja 1965). Že zaradi tega pa tudi, ker je opravljanje skrbniških zadev slej ko prej naloga občine, ni mogoče izključiti možnosti, da vodi skrbniške zadeve določena organizacijska enota v sestavu občinske skupščine, npr. svet za socialno varstvo.

V republiškem predpisu se bo treba tedaj odločiti za občinske centre za socialno delo ali za določeno organizacijsko enoto v sestavu občinske skupščine, mogoče pa bi bilo tudi prepustiti to odločitev posameznim občinam glede na njihove razmere. Vse kaže, da bo tam, kjer obstoji center za socialno delo, leta opravljal skrbniške zadeve. Po 9 členu temeljnega zakona o zavodih, Uradni list SFRJ, št. 5-33/65 smejo samostojni in samoupravni zavodi izvrševati tudi določena javna pooblastila, če so jim poverjena z zakonom ali kakšnim drugim splošnim aktom in ti zavodi lahko v izvrševanju takih pooblastil po 1. členu zakona o splošnem upravnem postopku (prečiščeno besedilo, Uradni list SFRJ, št. 18-379/65) odločajo tudi o pravicah ali pravnih koristih državljanov. V prilog centrom za socialno delo govori njihova strokovnost na področju socialnega dela kakor tudi to, da spada skrbništvo v širše področje socialnega varstva kot posebne družbene službe, ki izgublja karakteristiko državne uprave. Centri za socialno delo so že dejansko prevzeli od občinskih upravnih organov med drugimi tudi zadeve iz temeljnega zakona o skrbništvu. (glej: Posvetovanja z vodji centrov za socialno delo, Vestnik republiškega sekretariata za socialno varstvo SRS, 1965, št. 1, str. 77). Tam kjer ni občinskega centra za socialno delo, bo skrbniške zadeve verjetno še naprej oprav-

1) Tu je na splošno uporabljena terminologija iz slovenskega besedila temeljnega zakona o skrbništvu. Zakon govori o "skrbstvenem organu" in "skrbstvenih zadevah". Dilema "skrbniški" ali "skrbstveni" (glej E. K.: "Skrbniki" ali "skrbstveni" v Delu z dne 4. februarja 1965) tedaj v novem temeljnem zakonu o skrbništvu ni bila odstranjena kot je avtorica pričakovala.

ljal organ občinske skupščine pristojen za zadeve socialnega varstva. Zakon v prehodnih in končnih določbah določa, da opravljajo skrbstvene zadeve, dokler ne bo izdan republiški predpis v smislu 5. člena, organi določeni po dosedanjih predpisih.

Skrbstveni organ ne opravlja samo skrbniških zadev, marveč je njegovo delovno področje širše. Že po dosedanjih predpisih skrbstveni organ opravlja tudi druge zadeve, tako opravlja po temeljnem zakonu o razmerjih med starši in otroki nadzorstvo nad izvrševanjem roditeljske pravice (členi 5, 18-21), sodeluje pri posvojitvah (členi 9-16, 21, 22), oddaja otroka v rejništvo in izvršuje nadzorstvo nad rejništvom (glej zakon o rejništvu, Uradni list LRS, št. 34-204/60), izvaja vzgojne in druge ukrepe, ki jih izrekajo sodišča po predpisih 6. poglavja Kazenskega zakonika o vzgojnih ukrepih in kaznih za mladoletnike itd. Na to širše delovno področje skrbstvenega organa posebej opozarja 7. člen zakona.

Skrbstveni organi so se že doslej pri svojem delu opirali tudi na druge organe in organizacije zlasti na družbene in posebej mladinske organizacije (glej 10. člen TZS). Člen 4 zakona določa, da skrbstveni organ sodeluje pri uresničevanju svojih nalog z državnimi organi, strokovnimi službami, krajevnimi skupnostmi, delovnimi organizacijami in družbeno-političnimi organizacijami in z društvi. Pomembno vlogo pri izvrševanju nalog skrbstvenega organa in namen skrbništva bodo imele zlasti krajevne skupnosti.

Zakon govori tudi o organu, ki je pristojen, da na drugi stopnji odloča o skrbstvenih stvareh (organ druge stopnje). Ker so bili z Ustavnim zakonom o odpravi okrajev v SR Sloveniji, Uradni list SRS, št. 10-80/65 okraji odpravljeni, bo to republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo (glej 12. člen zakona o organizaciji republiške uprave SR Slovenije, Uradni list SRS, št. 14-150/65).

2. Skrbstveni organ opravlja skrbstvene zadeve po skrbnikih ali neposredno (6. člen). Skrbnik ne more biti kdor ni sam privolil, da bo skrbnik (člen 8/2). Skrbniška dolžnost tedaj ni več splošna državljanska dolžnost, ki se ji je mogel državljan odtegniti le, če je imel za to v zakonu naštetih opravičenih razlogov (16. člen TZS). V obrazložitvi predloga zakona je navedeno, da se dosedanji sistem obveznega opravljanja skrbniške dolžnosti v praksi ni obnesel.

V zakonu so kot doslej začrtana pravica in dolžnost skrbnika, na splošno (glej zlasti člene 12, 13, 18, 21, 23) in posebej za posamezne vrste skrbništva, za skrbništvo nad mladoletniki (40. člen) in za skrbništvo za osebe, ki jim je vzeta poslovna sposobnost (46. člen). Skrbnik ima z zakonom določeno delovno področje. Skrbstveni organ pa lahko v konkretnem primeru omeji skrbnikove pravice (člen 10/2). Če skrbstveni organ omeji skrbnikove pravice, mora v odločbi o postavitvi skrbnika navesti obseg skrbnikovih pravic. Zoper tako odločitev o obsegu skrbnikovih pravic je po predpisih zakona o splošnem upravnem postopku dovoljena pritožba (člen 34/1). Novost zakona je tudi v tem, da lah-

ko skrbstveni organ razreši skrbnika ne samo, če ugotovi, da ne opravlja v redu svojih skrbniških dolžnosti, marveč tudi tedaj, če meni, da bi bilo za varovanca koristnejše, če mu postavi drugega skrbnika (člen 26/1). Skrbnik se zoper razrežitev vedno lahko pritoži na skrbstveni organ druge stopnje (člen 34/1).

Skrbnik slej ko prej dela pod vodstvom in nadzorstvom skrbstvenega organa. Za važnejše ukrepe glede varovančeve osebe (42. člen) ali varovančevega premoženja (16. člen) mora imeti odobritev skrbstvenega organa. Taka odobritev je vobče potrebna za vsak ukrep skrbnika, ki presega okvir rednega poslovanja ali upravljanja varovančevega premoženja (člen 19/1). Zakon sedaj posebej določa, da si mora skrbnik preskrbeti odobritev skrbstvenega organa preden stori ukrep, ki presega okvire rednega poslovanja ali upravljanja varovančevega premoženja (17. člen).

3. Skrbstveni organ lahko opravlja skrbstvene zadeve tudi neposredno. Že dosedanjí temeljni zakon o skrbništvu je v 8. členu določal, da lahko skrbstveni organ izvršuje naloge skrbništva tudi neposredno. Ta določba pa spričo tega, da je vsak varovanec imel skrbnika, ni bila prav jasna. Tako se je štelo, da skrbstveni organ ne more iti mimo skrbnika, če bi to utegnilo škodovati varovančevim koristim, npr. sam skleniti pogodbo o prodaji varovančeve nepremičnine. Po novem zakonu skrbstveni organ lahko odloči, da osebi pod skrbništvom ne bo postavil skrbnika, marveč da bo to dolžnost opravljal sam, neposredno (člen 10/1).

Tako rešitev so narekovali deloma načelni, deloma praktični razlogi. Skrbstveni organ ne more biti nujno samo organ, ki vodi in nadzira delo drugih, marveč lahko sam operativno dela na področju socialnega varstva, opravlja socialno delo. V praksi so dalje primeri, kjer bi imel skrbnik z varovancem le malo opravka. Tako npr. tedaj, če je varovanec v zavodu, kar zavod sam v okviru svoje redne dejavnosti že opravlja določene skrbnikove naloge (glej 9. člen) ali če je varovanec v rejništvu. Upoštevati je treba dalje tudi to, da se nihče več ne more siliti, da sprejme dolžnost skrbnika pa se zaradi tega lahko pripeti, da bo skrbstveni organ prisiljen, da sam neposredno opravlja dolžnost skrbnika. Če skrbstveni organ odloči, da osebi, ki je postavljena pod skrbništvom ne bo postavil skrbnika, mora izdati o tem odločbo po postopku opravljanem po predpisih zakona o splošnem upravnem postopku (člen 34/1). Navedeno je že bilo, da skrbstveni organ tudi tedaj - če je postavil skrbnika, lahko omeji skrbnikove pravice. Če skrbstveni organ omeji skrbnikove pravice obenem odloči, da bo posamezne skrbnikove zadeve opravljal neposredno (člen 10/2).

Če opravlja skrbstveni organ dolžnost skrbnika neposredno, je upravičen zaupati posamezne zadeve drugim strokovnim osebam, da jih opravljajo v njego-

vem imenu in pod njegovim nadzorstvom (člen 10/3).

Posebej je treba opozoriti tudi na 2. odstavek 18. člena, ki določa, da skrbstveni organ, če opravlja dolžnost skrbnika sam neposredno ali če je omejil pravice skrbnika tako, da bo sam zastopal varovanca, tudi nastopa kot varovančev zakoniti zastopnik.

Ta predpis ne ustanavlja pravno povsem čiste situacije. Navajeni smo namreč da pravne osebe kot posebne organizacije v pravnem prometu zastopajo določene fizične osebe, npr. podjetje zastopa direktor podjetja, tu pa narobe varovanca kot fizično osebo zastopa nek organ, neka organizacija. Pripominjamo pa, da je v določenih primerih bil tak položaj že sedaj. Tako npr. po zakonu o rejništvu skrbstveni organ sklene rejniško pogodbo z rejniško družino. (18. člen).

Če je skrbstveni organ samostojen zavod, potem pač lahko organ zavoda, ki je upravičen zastopati zavod kot pravno osebo, zastopa tudi varovanca. Vendar to ne bo praktično in to tudi ne pride v poštev tedaj, če je skrbstveni organ določena organizacijska enota občinske skupščine. Kadar skrbstveni organ sam zastopa varovanca, pač lahko za vsak primer zastopanja posebej določi osebo, ki v njegovem imenu in pod njegovim nadzorstvom dela za varovanca (primerjaj 3. odstavek 10. člena). Posebej je tu razmotiti še primere, v katerih skrbnik, če bi bil postavljen, ne bi mogel sam sklepati pravnega posla, ker zadeva ne spada v redno poslovanje oziroma redno upravljanje varovančevega premoženja, marveč bi za to moral imeti odobritev skrbstvenega organa. Tu bo tudi tedaj, kadar sam skrbstveni organ zastopa varovanca, potrebno, da je izjava, ki jo poda skrbstveni organ v imenu varovanca, podana v obliki uradnega akta. Najbolj prikladen bi bil pač tak postopek, da pravni posel sklene z drugo osebo za to določena fizična oseba in da potem skrbstveni organ sklenjeni pravni posel še s posebnim sklepom odobri.

4. Krajevna pristojnost skrbstvenega organa se, kot doslej, določa po stalnem prebivališču varovanca, če pa tega nima, po njegovem začasnem prebivališču. V zakonu je posebej poudarjeno, da je odločilno stalno prebivališče, ki ga ima tisti, ki ga je treba postaviti pod skrbništvo, tedaj, ko so nastali pogoji za postavitev pod skrbništvo (27. člen).

Zakon dalje določa, da se tedaj, če se stalno prebivališče varovanca spremeni, spremeni tudi pristojnost skrbstvenega organa. To je po navodilu ministra za socialno skrbstvo o izvajanju nalog skrbništva in o upravi premoženja oseb, ki so pod skrbništvom, z dne 2. septembra 1947 (glej Zbirka skrbniških predpisov, Uradni list, Ljubljana 1947, str. 37) veljalo tudi doslej. Zakon sedaj še posebej opozarja na to, da skrbstveni organ v takem primeru lahko zamenja skrbnika in da lahko tudi spremeni ukrepe prejšnjega skrbstvenega organa. Ukrepe prejšnjega skrbstvenega organa bo dovoljeno spremeniti pač le, če s tem

niso prizadete pravice drugih (glej člen 34/3).

Zakon nima posebne določbe o pristojnosti skrbstvenega organa za postavitev skrbnika za poseben primer, kadar gre za skrb za premoženje neznanega lastnika. Člen 48 dosedanjega zakona je določal, da se v takem primeru pristojnost skrbstvenega organa ravna po kraju, kjer se premoženje nahaja.

5. Zakon ima tudi posebne določbe o postopku skrbstvenega organa. Za postopek skrbstvenih organov veljajo v splošnem predpisi zakona o splošnem upravnem postopku. Skrbstveni organ opravlja nad mladoletniki in drugimi varovanci posebno varstvo na pravno urejeni način, zlasti tudi v obliki upravnih aktov, ki jih izdaja po postopku, opravljenem po predpisih zakona o splošnem upravnem postopku. Zakon v 34. členu pobliže določa kdaj skrbstveni organ v skrbstvenih zadevah kot upravni h zadevah postopa po predpisih zakona o splošnem upravnem postopku in kdaj lahko spreminja svoje prejšnje odločitve. Skrbstveni organ postopa po predpisih zakona o splošnem upravnem postopku, ko odloča o postavitvi pod skrbništvo, ko postavlja ali razrešuje skrbnika, ko odloča o obsegu skrbnikovih pravic, pa tudi tedaj, ko odloča o pravicah in pravnih koristih varovanca. Svoje prejšnje odločitve sme skrbstveni organ spreminjati, če je to v korist varovanca, vendar le, če s tem niso prizadete pravice drugih, npr. varovančevega sopogodbjenika. Tu tedaj ne veljajo določbe zakona o upravnem postopku (glej člene 1, 264), marveč ti posebni predpisi. Če skrbstveni organ ne postopa po predpisih zakona o splošnem upravnem postopku, ravna na najsmotnejši način, odvisno od narave skrbstvenih ukrepov, ki jih določa.

Posebej je treba opozoriti, da mora skrbstveni organ pri pripravljanju, izdajanju in izvajanju svojih odločb in skrbstvenih ukrepov izkoristiti vse oblike socialnega varstva (3. člen) in uporabljati sodobne strokovne metode socialnega varstva (33. člen). Iz teh določb zakona izhaja, da so akti skrbstvenega organa predvsem akti socialnega varstva, ne glede na to, ali so izdani v obliki upravnega akta kot npr. pri oddaji mladoletnika v rejništvo ali v vzgojni zavod ali na drug pravno navezan način, da je delo skrbstvenega organa po svoji vsebini socialno delo.

6. Ker skrbstveni organ lahko opravlja skrbstvene zadeve tudi neposredno, zakon umestno daje poleg rednega pravnega sredstva zoper odločbo skrbstvenega organa še posebno pravno sredstvo, ugovor zoper delo skrbstvenega organa. Ugovor je mogoče vložiti zoper delo skrbnika in zoper delo skrbstvenega organa (členi 35-37).

Člen 32 TZS je določal, da lahko mladoletnik, državni organi in zavodi, družbene organizacije in posamezni državljani vložijo pri skrbstvenem organu prijavo zoper ravnanje in opustitve skrbnika. Skrbstveni organ preišče zadevo in če ugotovi, da je prijava utemeljena, izda potrebne ukrepe za varstvo mladoletnikovih koristi. Zoper tako odločbo se lahko pritoži prijavitelj in skrbnik.

ve. V Sloveniji je do sedaj komaj 15 centrov za socialno delo. Zaradi tega ni mogoče uspešnejše razvijati preventivnega dela in povezovati vse organe in organizacije, ki se ukvarjajo s socialnim delom v občini in krajevni skupnosti.

Te ugotovitve so vzpodbudile Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, da je sklical posvet zastopnikov vseh tistih družbenih organizacij in strokovnih služb, ki se ukvarjajo s socialnimi dejavnostmi: Rdeči križ, Zveza prijateljev mladine, Zveza sindikatov, Društvo upokojencev, Zavod za napredek šolstva, Zavod za zdravstveno varstvo in Zavod za socialno zavarovanje. Sestanku je prisostvoval tudi predstavnik socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije.

Na posvetovanju je bilo ugotovljeno:

- da bi krajevne skupnosti kot skupnosti občanov ob prizadevanju in sodelovanju družbenih in delovnih organizacij ter strokovnih služb lahko uspešnejše razvijale socialno delo,
- da je vzgoja ljudi v vse večji solidarnosti in medsebojni pomoči ena osnovnih nalog krajevne skupnosti,
- da je vzgojni smoter socialnega dela v angažiranju osebnosti pri reševanju lastnih problemov,
- da je za uspešno delo na socialnem področju potrebno sestaviti delovni program krajevne skupnosti in za njegovo izvajanje pridobiti čim več občanov,
- da je treba oblike dela prilagoditi razmeram v posameznih krajevnih skupnostih,
- da družbene in delovne organizacije na območju krajevne skupnosti že opravljajo določene socialne naloge, ni pa še dovolj sodelovanja med njimi, kar vpliva na rezultate dela,
- da nerazvito varstvo otrok, zlasti pa premajhna družbena prizadevanja za socialno ogrožene otroke in nerazvite službe za domačo nego bolnih, invalidnih, ostarelih, izčrpanih in pretrujenih ljudi povzročajo veliko gospodarsko škodo delovnim organizacijam in socialnemu zavarovanju. Zlasti ukinitvev zakona o stanovanjskih skupnostih je postavila te službe v slab ekonomski položaj in ogrozila njihovo nadaljnje delovanje,
- da resolucija o stanovanjskem gospodarstvu in predvideni nadaljnji ukrepi ne nakazujejo rešitve stanovanjskega vprašanja za socialno šibke družine, družine z večjim številom otrok, upokojence in druge socialno ogrožene občane in je zato skrbeti, da delovne organizacije in občinske skupščine s svojimi predpisi in ukrepi pomagajo urejati ta vprašanja.

Udeleženci posvetovanja - družbene organizacije in strokovne službe priporočajo

jo svojim organizacijam in službam v občinah in krajevnih skupnostih, da se vključijo v prizadevanja po skupnem delu in

- da naj pri razvijanju socialnega dela in socialnih dejavnosti v krajevni skupnosti nastopajo socialne službe občin kot pobudniki in strokovni usmerjevalci,
- da je uspešno delo odvisno od poznavanja potreb na območju krajevnih skupnosti ter načrtnega in koordiniranega dela vseh prizadetih organizacij in strokovnih služb. Sveti krajevnih skupnosti oziroma njihove komisije za socialno delo naj vsklajajo in povezujejo delo na osnovi enotnega programa dela, ki poleg nalog in predvidenega roka določa tudi izvajalce, viro potrebnih sredstev in prioriteten red reševanja obstoječih problemov. Na osnovi enotnega programa socialnega dela bo vsaka organizacija razvijala svojo dejavnost,
- da je spričo ugotovitve, da so dejavnosti za domačo nego bolnika v ekonomsko zelo slabem položaju, potrebe po njih pa zelo velike, nujno potrebno, da Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo prouči ekonomski in pravni položaj teh dejavnosti, ostala odprta vprašanja s tem v zvezi pa Glavni odbor Rdečega križa Slovenije, da skupaj izdelata predlog za ustrezen rešitev tega vprašanja,
- družbene in delovne organizacije na območju krajevnih skupnosti lahko zlasti uspešno sodelujejo na področju socialno-preventivnega dela, pa tudi v reševanju kurativnih zadev s tem, da vplivajo na pospešeno reševanje problemov, aktivirajo občane za sodelovanje pri zadovoljevanju njihovih potreb in ustvarjajo javno mnenje,
- predvsem je treba skupno z delovnimi organizacijami na področju krajevnih skupnosti ugotavljati, kako le-te v svojih statutih in pravilnikih, predvsem pa v praksi rešujejo socialne zadeve svojih delavcev in njihovih družin in z njimi vsklajevati programe razvoja raznih služb in tudi medsebojnih odnosov.

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA ZDRAVSTVO IN SOCIALNO VARSTVO
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

GLAVNI ODBOR RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE

ZVEZA MLADINE SLOVENIJE

DRUŠTVO UPOKOJENCEV SLOVENIJE

ZVEZA SINDIKATOV SLOVENIJE

ZAVOD ZA NAPREDEK ŠOLSTVA SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE SOCIALISTIČNE REPUBLIKE
SLOVENIJE

ZVEZNO POSVETOVANJE

O "prihvatljivima, disciplinskim centrima i prihvatnim stanicama"
v Zagrebu v dneh 28. in 29/5-1964 v organizaciji Sekcije
vzgojiteljev vzgojno zanemarjene mladine SR Hrvatske

Navzočih je bilo okrog 300 predstavnikov raznih ustanov in organov iz vse Jugoslavije (pravosodnih in socialnih organov, znanstvenih ustanov ter vseh vrst mladinskih domov).

Posvetovanje je potekalo v obliki predavanj in diskusije. Obravnavane so bile tri glavne teme in sicer:

- 1) Prehodni mladinski domovi za otroke in mladino,
- 2) Disciplinski centri kot oddelki prehodnih mladinskih domov,
- 3) Sprejemališča za otroke in mladino.

Ker so navedena vprašanja za vse, ki delajo na reševanju neurejenega ponašanja in prestopništva mladoletnikov pomembna, v nadaljevanju prikazujem glavne misli referatov in diskusije, ne da bi do njih zavzemal svoja lastna stališča.

1) PREHODNI MLADINSKI DOMOVI ZA OTROKE IN MLADINO

a) Referat

Na Hrvatskem je danes 8 prehodnih mladinskih domov in 1 sprejemališče (v času posvetovanja, op. pisca). V letu 1963 je šlo skozi prehodne mladinske domove (v nadaljevanju PMD) 1.769 otrok in mladoletnikov, od tega je bilo na observaciji 565 otrok in mladoletnikov, vsi ostali pa so bili le "prehodniki". "Prehodniki" motijo redno delo doma, zato je tendenca, da se ustanovi čimveč posebnih sprejemališč.

Delo PMD Karlovac obsega 4 oblike dela:

- redna observacija otrok in mladoletnikov
- sprejemanje in spremljava beguncev,
- izvajanje vzgojnega ukrepa oddaje v disciplinski center,
- sprejemanje mladoletnikov po čl. 441 ZKP.

V PMD je izredno pomembno delo strokovnega tima. Dosedaj se je posvečalo premalo pozornosti profesionalni orijentaciji mladoletnikov. Zato je potrebno, da ima PMD organizirano politehnično delavnico, da se mladoletnika usneri v ustrezní poklic.

Pedagog ima v PMD dvojno vlogo: - je opazovalec otroka ali mladolenika, ker mora dati mnenje o njegovem ponašanju,

- je vzgojitelj, že med observacijo se mora pričeti prevzgojni proces otroka ali mladolenika.

Trajanje observacije je različno, vendar pri dobro planiranem in organiziranem delu zadostuje 3 - 4 tedne..

Observacija delinkventne mladine na ambulantni način je nepopolna in ne zadovoljuje potreb sodišča, to je poznavanje mladolenikove osebnosti zaradi izrekanja najustreznejšega vzgojnega ukrepa.

b) Diskusija

- PMD ne more opraviti profesionalne orientacije mladolenikov, ker jih ima le 20 % končano osemletko, ostali pa le 5 ali 6 razred. Mladoleniki naj bodo tudi delavci in jih ni potrebno siliti v uk.
- Vsakega otroka mora tekom observacije pregledati nevropsihiater.
- Vzroki pobegov iz PMDso, ker otrok ne osvoji nove situacije in tudi, ker delo PMD ni vedno na zadostni strokovni višini. Pobegi so nujen pojav, ker je pobeg le simptom otrokovega ponašanja ob dejstvu, da otrok ob sprejemu v PMD še ni resocializiran.
- Noben otrok ali mladolenik ne sme biti oddan v vzgojni zavod ali v VPD, če ni bil obdelan po strokovnem timu. Terenska socialna služba mora posredovati PMD vse podatke o otroku in družini. Mladolenik naj ostane v zavodu le dokler je vzgojno zanemarjen, ne dalj, ker mu to škoduje.

2) DISCIPLINSKI CENTRI KOT ODELKI PREHODNIH MLADINSKIH DOMOV

a) Referat

Mladoleniki, ki pridejo v disciplinski center (v nadaljevanju DC) niso vzgojno zanemarjeni, vendar se delo z njimi ne loči od vzgojnega dela z drugimi mladoleniki. Vedno je osnovni cilj dopolnitev mladolenikove osebnosti. Cilj dela v DC je doseči korekcijo mladolenikovih moralnih stališč in navaditi ga na smotno izkoriščanje prostega časa. DC nima funkcije observacije, temveč le korekcije, kajti sôdišču mora biti ob izrekanju vzgojnega ukrepa jasna mladolenikova osebnostna struktura. Oddaja v DC se lahko izreče mladoleniku, ki ima urejene družinske razmere, kajti že med izvajanjem vzgojnega ukrepa mora družina na mladolenika pozitivno vplivati, mora dopolnjevati delo DC, ne pa rušiti še tistega, kar je uspelo DC s težavo zgraditi, upoštevati pa je tudi dejstvo, da se bo mla-

doletnik vmil v družino po izvrženem vzgojnem ukrepu (če mu je bil izrečen ukrep celodnevne bivanja v DC).

Načela za delo z mladoletnikom v DC so naslednja:

- individualno delo pedagoga,
- zajeti morajo biti vsi elementi vzgoje, posebno še moralne,
- potreben je tesen stik s šolo, delovnim ali učnim mestom, družino in okoljem,
- delo naj bo intenzivno, vsebinsko bogato in polno,
- za vsakega mladoletnika je potrebno izdelati plan dela, ki se pošlje sodišču in skrbstvenemu organu, prav tako se izdelata zaključno poročilo o uspehu izvajanja ukrepa,
- mladoletnikov razvoj se spremlja še po odpustu,
- ob prihodu mladoletnika v DC se mu prečita sklep sodišča in pove njegove naloge, dolžnosti in posledice, če ne bi upošteval danih navodil, - prvi odnos je strog, resen, nepopustljiv, pozneje pa je odnos lahko milejši,
- dnevi bivanja mladoletnika v DC so izpolnjeni z razgovori, s fizičnim delom in s tihim mladoletnikovim delom.

Cilj dela z mladoletnikom v DC je:

- da mladoletnik v razgovorih prizna in spozna svojo napako, ter obljubi po - boljšanje,
- da normalizira svoj odnos do staršev,
- da se v šoli popravi,
- da popravi ponašanje do okolja.

Od treh oblik DC je največji uspeh dosegla oblika vsak delavnik po nekaj ur. Ta oblika traja najdalj, delo z mladoletnikom je intenzivno in kontinuirano, družina vsakodnevno opazuje uspeh našega dela, družina in mladoletnik sta zadovoljna ob doseženih uspehih, odnos napetosti med starši in mladoletnikom popusti in nastopi odnos sproščenosti.

Oblika ob prazničnih dneh je manj uspešna, kajti teden dni med posameznimi stiki je dolga doba in na mladoletnika deluje množica drugih vplivov, možno je tudi, da družina ni sposobna sodelovanja z DC in ruši, kar je DC zgradil v mladoletniku.

Oblika celodnevne bivanja mladoletnika v DC je neprimerna. V PMD je težko mladoletnika popolnoma izolirati od ostalih gojencev, težko mu je izpolniti

ves čas bivanja z aktivno terapijo, družina ne opazi in ne spremlja mladoletnikovega poboljšanja, zato ga sprejme ob vrnitvi nespremenjenega, takega kot je bil ob oddaji v DC, med mladoletnikom in starši se ni zgradil most novih čustvenih odnosov.

Prednosti DC kot oddelka PMD so naslednje: v PMD je že pedagoška klima, ki jo mora mladoletnik čuti, vse osebje ima prakso v delu z mladoletniki, lahko se uporabi strokovni tim, prostori so pripravljeni za delo z mladoletnikom, pri roki je delavnica, prehrana je urejena.

b) Diskusija

Uveljavili sta se predvsem dve obliki ustanavljanja DC in sicer, v Hrvaški ob PMD, v Sloveniji pa ob centrih za socialno delo.

V PMD Karlovac so največ uspeha dosegli z obliko DC vsak dan po nekaj ur, manj z obliko ob praznikih in najmanj s stalnim bivanjem mladoletnika v DC.

DC naj disciplinira mladoletnika, družina pa naj nadajuje z vzgojo po njegovem odpuštu. Namen DC je, da s kratkotrajnim vzgojnim vplivanjem mladoletniku vzbudi občutek lastne uspešnosti in ob tem občutek zadovoljstva. Slikovito si predstavimo mladoletnika kot vlak, ki je skočil s tira, mi mu pomagamo nazaj na tir in še naprej pazimo nanj, da ponovno ne iztir! To je težko delo, zato mora biti načrtno in resno.

DC mora biti izoliran od PMD, ker se uporabljajo različni vzgojni tretmani. V PMD je observacija, otroku nič ne prepovedujemo, celo sami provociramo različne situacije in opazujemo otrokovo ponašanje. V DC pa se pogosto reče tudi NE, mladoletnika v vsem načrtno vodimo in smo ob njem, da mu pomagamo. Bivanje mladoletnika v DC mora biti izpolnjeno z delom in to trdim delom in razmišljanjem.

Važen je lik pedagoga, imeti mora avtoriteto. Mladoletniki doslej niso imeli svojih vzornikov ali pa so imeli negativne, zato sedaj iščejo svojega vzornika v pedagogu. Zato mora biti ta vsestransko pozitiven, imenovati mora s svojim strogim nastopom in s splošno kulturo, kajti mladoletnik ga vsestransko vrednoti in ocenjuje.

3) SPREJEMALIŠČA ZA OTROKE IN MLADOLETNIKE

a) Referat

Na Hrvaškem je veliko ustanov za sprejemanje in observacijo otrok in mladoletnikov, vendar je doslej organizirano sprejemališče le v Zagrebu na kolodvoru, kjer socialni delavci načrtno iščejo otroke in jih pripeljejo v spre-

jemališče. Socialni delavci imajo območje Zagreba razdeljeno na "zone", kjer iščejo "male ubežnike in potepuhe". Le izjemoma prosijo za pomoč uslužbenca LM.

Od leta 1956 dalje je šlo skozi sprejemališče 7 000 otrok in mladoletnikov, letno 1.200 - 1.300.

V sprejemališču zberejo z razgovori z mladoletnikom vse podatke o njem in družini in ga nato odvedejo domov ali v vzgojni zavod, od koder je pobegnil. Na terenu se socialni delavec, ki spremlja mladoletnika pogovori s tamkajšnjo socialno službo in pove vse kar ve o otroku. Težava je le v krajih, kjer ni razvita socialna služba, tu nihče ne skrbi naprej za otroka in ta pogosto zapade v povratništvo. Dobro pa poskrbijo za otroka tam, kjer je organiziran socialni center.

b) Diskusija

Zelo koristno je, da socialni delavci načrtno iščejo otroke in priliz nji-mi govorijo, kajti, če miličnik najde otroka in ga zaslišuje, otrok doži-vi neprijeten šok.

Sprejemališča se motajo oddvojiti od PMD, ker je sicer sprejemanje in spremljavo otrok vzporedno delo PMD in se mu ne posveča zadosti po-zornosti. "Prehodniki" tudi motijo redno delo PMD, pripovedujejo avan-ture s svojih potovanj in tako zapeljujejo redne gojence PMD. V ustano-vo prinesejo s seboj "mišis pakla" in odvedejo na pobeg še zavodske gojence.

Franci Brinc

PONOVNI PREGLED OTROK ZA KATEGORIZACIJO

A. Načela in kriteriji za ponovni pregled

Najprej si oglejmo kaj pravi o ponovnih pregledih prvi odstavek 27 člena Pravilnika o kategorizaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki se glasi: "Če nastanejo po dokončni odločbi o kategorizaciji otroka in njegovem vpisu v evidenco pri otroku spremembe v dotedanjem stanju, ga pošlje pristojni upravni organ po uradni dolžnosti ali na prijavo staršev, oziroma oskrbnika na strokovno komisijo, da da znova izvid in mnenje". To določilo je zelo ohlapno in ni dovolj natančno opredeljeno (določeno). Prav zaradi tega bomo skušali bolj konkretno in jasno opredeliti pojem ponovnih pregledov.

Ponovni pregled pomeni strokovno obravnavo otroka po enem ali več članih prvostopenjske in drugostopenjske strokovne komisije in teamu. Nanaša se lahko na kategoriziranega otroka ali pa tudi na otroka, ki je že bil obravnavan po strokovni komisiji, pa kategorizacija iz različnih strokovnih razlogov ni bila izvršena.

Cilj ponovnega pregleda je v bistvu isti kot pri predhodnem pregledu, to je v nujnosti ustrezne strokovne pomoči prizadetemu otroku.

Pravico predlagati ponovni pregled imajo strokovne komisije (I in II. stopnje), starši, skrbniki, rejniki, šole, zavodi, prizadeti, izvajalci ukrepa, invalidska komisija, razne strokovne službe in upravni organi - skratka vsi tisti, ki imajo po pravilniku pravico priglasiti prizadeteža otroka za strokovno obravnavo upravnemu organu.

Pravilnik dopušča možnost za ponovni pregled le po dokončni odločbi o kategorizaciji otroka in njegovem vpisu v evidenco. Sodimo, da je umestno izvršiti ponovni pregled tudi v primeru, če so po vpisu otroka v evidenco in pred začetkom izvajanja ukrepa nastale pomembne spremembe v dotedanjem stanju. Tudi misel "spremembe dotedanje stanje" ni dovolj opredeljena v pravilniku. Po našem mnenju morajo biti spremembe dotedanjega stanja pomembne in se lahko nanašajo tako na otroka kot na objektivne pogoje, t.j. diagnostično in prognozično oceno otroka ter objektivne pogoje in možnosti za izvajanje ukrepa. Ponovni pregled je indiciran predvsem v naslednjih primerih:

1. Če je pri prizadetem pričakovati glede na vrsto in stopnjo prizadetosti pomembno spremembo sedanjega stanja (stanje se lahko izboljša ali poslabša), kar bi imelo za posledico spremembo ali dekategoriizacijo kategorije ali ukrepa (terapije, rehabilitacije, zaposlitve) npr.

a) otrok je zelo mlad in retardiran

b) poteka boleznin in posledic ni mogoče predvideti;

2. če je potrebna verifikacija diagnostične in prognostične ocene;

3. če je z določeno verjetnostjo računati, da bodo nastale nove objektivne možnosti za ustrežnejši ukrep (v času, ko je bil otrok obravnavan, še ni bilo potrebnega zavoda itd.), ali pa so med izvajanjem ukrepa odpadale možnosti nadaljnje izvajanja predlaganega ukrepa (zavod se je razformiral ipd.);

4. zaradi kontrole, spremembe ali dopolnitve predlaganega ukrepa (izvajalci ukrepa sporočijo, da ukrepa ni mogoče izvršiti, ali da je indiciran ustrežnejši ukrep, oziroma bi bili potrebni dodatni ukrepi, ki jih komisija ni predlagala);

5. po končanih fazah izvajanja ukrepa:

a) otrok je bil obravnavan, ko še ni bil aktualen vstop v šolo,

- otrok je bil obravnavan, ko še ni bilo aktualno poklicno usposabljanje

- otrok je bil obravnavan, ko še ni bila aktualna zaposlitev,

b) otrok je bil obravnavan, ko še ni bil aktualen delovni trening (v delovno-zaščitnih delavnicah),

c) otrok je bil obravnavan, ko še ni bila aktualna oddaja v azil.

d) otrok je bil obravnavan, ko še ni bilo aktualno podaljšano šolanje.

Ponovni pregled ni priporočljiv zlasti v naslednjih primerih:

1. če ga je mogoče ob pregledu ustrezno diagnostično in prognostično oceniti.

Ponoven pregled ne sme biti v nobenem primeru opravičilo ali izhod za površno strokovno obravnavo;

2. če ni pričakovati pomembnih sprememb sedanjega stanja prizadetosti pri otroku;

3. če se pogoji za terapijo, rehabilitacijo, habilitacijo in zaposlitev predvidoma v doglednem času ne bodo spremenili.

B. Izvajanje ponovnih pregledov.

Strokovna komisija mora v »Izvidu in mnenju« podatki pismeni sklep o ponovnem pregledu v zato predvidenem prostoru. Ta sklep mora obsegati kot to določa 6. točka 17. člena pravilnika o kategorizaciji:

- zakaj je potreben ponovni pregled
- kdaj je potreben ponovni pregled (npr. čez 1 leto, ali pa glede na zaključeno določeno fazo ukrepa).

Smatramo, da bi razen tega moral ta sklep vsebovati tudi:

- po katerem (-ih) strokovnjaku (-ih) naj bo ponovni pregled izvršen ter če je potrebna tudi ponovna teamska obravnava,
- katere podatke je eventualno potrebno pred ponovnim pregledom preskrbeti .

Tajnik organizacijske komisije mora pred ponovnim pregledom preskrbeti najnovejše osnovne podatke (v anamneze morajo biti vnešene vse pomembnejše spremembe, ki so nastale od zadnje strokovne obravnave otroka). Prav tako naj da na razpolago strokovnjaku celotni dosie o strokovnih ugotovitvah pri prejšnjih pregledih prizadetega otroka. Zaželeno je, da pri pregledu spremlja otroka tista oseba, ki lahko nudi strokovnjaku največ pomembnih podatkov o otroku (njegovem razvoju, socialnem in naravnem okolju itd.). Strokovnjak naj v svojem pismenem strokovnem poročilu o ponovnem pregledu po možnosti primerja prejšnje ugotovitve s sedanjimi in poda mnenje ali se je stanje pomembno spremenilo (izboljšalo, poslabšalo) in določi stopnjo te spremembe.

V večini primerov bo potrebna tudi teamska obravnava otroka, ki je bil ponovno pregledan, v teh primerih naj se naredi novi izvid in mnenje, na katerega je treba napisati zaporednost ponovnega pregleda (izvid in mnenje o prvem ponovnem pregledu, izvid in mnenje o drugem ponovnem pregledu itd.).

O otrocih, za katere je komisija sklenila ponovni pregled, mora organizacijski tajnik voditi ustrezno evidenco. Ponovni pregledi naj se opravijo po možnosti točno ob določenih rokih, ne pa kampanjsko (npr. 1 krat na leto), ker ima lahko to zelo škodljive posledice, kot npr. otroku se je od zadnjega pregleda stanje pomembno spremenilo in je zaradi tega takrat predlagana pomoč (ukrep) neustrezna ali celo škodljiva. V primeru, če se ne bi držali roka za ponovni pregled, pa je lahko ustrezna pomoč tudi zamujena.

Ostane nam šem da si na kratko ogledamo sedanje stanje glede ponovnih pregledov. Po podatkih, ki jih ima na voljo Republiška komisija za izvajanje kategorizacije, je od skupnega števila predlaganih otrok za ponovni pregled, ponovno pregledanih le okrog 5 % otrok. Vzrokov za tako stanje pa je več, kot npr. veli-

ko število predlaganih otrok za strokovno obravnavo (ker so se pregledi začeli izvajati sistematično šele pred tremi leti, je treba to delo opraviti tudi za nazaj), pomanjkanje strokovnjakov (mnogi od njih delajo v večih komisijah); ponekod niso zagotovljena za to delo zadostna finančna sredstva, ne nazadnje pa je treba vzroke za to iskati tudi v nerazčiščenih stališčih glede ponovnih pregledov, pomanjkljivi evidenci ipd.

SREČANJE SOCIALNIH DELAVCEV IZ CELJA IN SOCIALNIH DELAVCEV PODRUŽNICE DSD LJUBLJANA-MOSTE

Že precej pred občnim zborom Društva socialnih delavcev je bila po terenih težnja po ustanavljanju podružnic, kjer naj bi se zbirali socialni delavci z namenom dvigati strokovno raven njih samih in biti hkrati v pomoč pri iznašanju problematike centralnemu odboru republiškega Društva socialnih delavcev. Na ta način bi delovanje naše socialne službe pridobilo ne samo na efektivnosti, ampak tudi na hitrosti.

No, občni zbor, ki je bil 1. in 2. aprila letošnjega leta, je to tendenco nakazal in v sklepu priporočil ustanavljanje podružnic tam, kjer so za to pogoji. Tu je bila mišljena organizacijska sposobnost socialnih delavcev v dotičnem kraju, nadalje strmenost in ne prevelika oddaljenost med njimi ter nazadnje razumevanje družbeno-političnih faktorjev.

Socialni delavci občinske skupščine Ljubljana-Moste so takoj po tem občnem zboru pristopili k realizaciji tega sklepa in ustanovili podružnico, ki je zajela vse socialne delavce tega področja.

Na ustanovnem občnem zboru smo postavili program s precej obširnim obsegom. Zajel je strokovno in politično izpopolnjevanje članstva z raznimi predavanji, učenje, odnosno poglobljanje znanja tujih jezikov ter strokovno pomoč prostovoljnim socialnim delavcem, ki smo jih takoj pritegnili k sodelovanju. Navzven pa bomo pomagali izrednim študentom VŠSD in obenem propagirali, da bi se čim več tovarišic in tovarišev zrelih let, ki imajo veselje in pogoje za ta poklic, vpisalo v šolo.

Pa še eno sodelovanje smo mislili. Občasno naj bi se naša podružnica sestajala z drugimi člani podružnic v obsegu mesta Ljubljane, ali pa s člani podružnic ostalih mest naše republike. Kasneje pa mislimo obiskati in si ogledati razne organizacije po Jugoslaviji.

že na občnem zboru Društva socialnih delavcev se je porodila ideja po kontaktu s člani podružnice iz Celja. Na skupnem sestanku, ki naj bi bil med Celjem in Ljubljano, bi govorili odnosno poslušali vtise tistih, ki so obiskali Bolgarijo, Poljsko in Anglijo.

Dne 8. maja smo se res sestali v Izlakah. O stanju socialnih služb v Bolgariji je govorila Zora Tomičeva iz Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo. Dr. Viljem Lippai, prav tako iz Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo pa je govoril o isti temi iz Anglije. Referenta sta izčrpno poročala ne samo o stanju socialnih služb v teh dveh deželah, ampak tudi o vtisih, ki sta jih nabrala za časa njihovega bivanja tam. Podajanje referentov je bilo zares kvaliteto in le škoda, da je čas tako hitro bežal. Škoda pa je še, da tega niso slišali še drugi. Prepričan sem, da bo, če bodo organizirali taka predavanja, obisk poslušalcev prav tako polnoštevilen, kot je bil naš, pa čeprav je ves dan neusmiljeno deževalo. Ker nam je v Izlakah zmanjkalo časa za podajanje vtisov iz Poljske, katere naj bi posredovala tov. Ada Klanjškova, smo skienili, da bomo organizirali tak sestanek v Ljubljani in sicer 15. junija.

Nikakega dvoma ni, da so taka sestajanja nadvse koristna. Nam, ki smo poslušali predavanji, smo slišali o stanju socialnih služb, najprej v deželi, ki ima že dolgoletno tradicijo na tem področju, in v deželi, kjer so bile socialne službe uvedene približno takrat kot pri nas. Ob primerjavi s stanjem naših socialnih služb lahko ugotovimo, da moramo pri nas vložiti na tem področju več naporov, da bomo lahko šli v korak z ostalimi narodi Evrope. Razvoj naših družbeno ekonomskih odnosov je dosegel pri nas že takšno stopnjo, da imamo vse pogoje za dvig stanja naših socialnih služb.

Socialni delavec
Janez Pungerčar

AKTUALNOST IZ NAŠIH REVIJ

ŽALOSTNA KRONIKA

Splošna umrljivost v Sloveniji je nad jugoslovanskim povprečjem. Naši razgledi,
št. 14/1965

Pred dvesto leti je bila umrljivost v Sloveniji nad evropskim povprečjem. V zadnjih dvesto leti pa se je umrljivost močno zmanjšala in je danes dosegla evropsko povprečje. Do tega izravnavanja je prišlo, ker je ekonomskemu napredku evropskih držav v 18 in 19 stoletju sledil velik napredek v zdravstvu. Vendar se ta napredek ni mogel in ni smel zapirati v ozke nacionalne meje posameznih držav. Umrljivost je začela naglo upadati v nerazvitih deželah, kjer je bila še pred kratkim izredno visoka.

Podobno se je dogajalo tudi pri nas. Tudi v Jugoslaviji je dosegla medsebojna povezanost in medsebojna učinkovita in stalna pomoč razvitejših predelov manj razvitim na zdravstvenem in socialno-higijenskem področju nagle uspehe.

Zaskrbljujoče za Slovenijo je to, da raven splošne umrljivosti našega prebivalstva kljub primeroma največji ekonomski razvitosti v jugoslovanskem merilu ni več med najnižjimi, ampak se razvršča celo nekoliko nad jugoslovansko povprečje. V Sloveniji je popoln zastoj v upadanju umrljivosti, ki se kaže že vse zadnje desetletje od 1953 dalje. Ljudje so si iz vidika umrljivosti zelo različni. Glavne razlike so v starosti.

- 1) Umrljivost dojenčkov je pri nas zelo nizka. Takoj po prvi svetovni vojni nam je umrlo 160 dojenčkov na vsakih 1000 živorojenih. Po drugi svetovni vojni je padlo to število že pod 100, danes se je zmanjšalo pod 30 na 1000 živorojenih.
- 2) Zelo žalostno sliko nam daje umrljivost naše mladine, posebno moške mladine. Umrljivost pri nas je med vsem jugoslovanskim prebivalstvom najvišja. Če posebej izoliramo najbolj kritično starostno skupino od 15 - 19 let in ga primerjamo z jugoslovanskim povprečjem vidimo, da je leta 1955 odpadlo od vseh smrti v tej dobi točna polovica na nasilne smrti. Od vseh smrti v tej starosti je odpadlo na samomore leta 1955 15 %, leta 1962 pa že 22 %. To se pravi, vsak peti mladi človek, ki pri nas umrje v tej starosti si je sam vzel življenje. Tu je slovenska šte-

vilka že več kot dvakrat višja od jugoslovanskega povprečja. Slovenci smo v pogledu samomorov skupaj s Čehi na prvem mestu v Evropi in na svetu.

3) Umrljivost našega starejšega in starega prebivalstva upada, se okoli 50. leta starosti zaustavi ter se v višjih starostnih letnikih sprevrže v naraščanje umrljivosti. Vzrok za to je na eni strani posledica druge svetovne vojne in revolucije, na drugi strani pa zato, ker posvečamo premalo pozornosti starim ljudem.

Važno je, da se bomo naših osnovnih problemov, ki jih postavlja zlasti umrljivost mladine in starejših ljudi čimprej zavedli in jih začeli uspešno reševati.

Jože Šušmelj:

OBVEŠČENOST OBČANOV

Občan, št. 15-16/1965

V mesecu aprilu letos je oddelek za družbene raziskave pri Delavski univerzi v Novi Gorici izvedel anketo, ki je zajela 400 prebivalcev Nove Gorice. Anketa "Sociološka analiza Nove Gorice" spada v širši okvir proučevanja novogoriške komune in je imela namen proučiti mobilnost, aktivnost, komunikacije in informiranost, obmejne stike ter prosti čas in medsebojne stike Novogoričanov.

V tem kratkem prikazu se bomo omejili na nekatere rezultate o komunikacijah in informiranosti Novogoričanov.

Za informiranje občanov o dogajanju v občini in izven določenega vplivnega področja služijo predvsem komunikacijska sredstva (tisk, radio, televizija), ki so glavni kanali za informiranje o dogajanju v širšem območju, na ožjem območju pa nastopajo že drugi informacijski kanali (seje skupščinskih organov, zbori volilcev itd.). Informiranje s pomočjo komunikacijskih sredstev je bolj pasivno in-

formiranje, občan se seznanja z informacijo, ne more pa nanjo bistveno vplivati. Ta sredstva so namenjena širši populaciji in zato ne morejo informirati ljudi o vsem dogajanju v njihovi lokalni skupnosti in občini. Problematično postane informiranje na relaciji občina-občan tam, kjer ni lokalnega časopisa, oziroma ostalega lokalnega tiska. V takih primerih so občani bolj seznanjeni z dogajanjem v širši skupnosti, kot pa z dogajanjem v svoji občini.

Različne kategorije občanov imajo različne zahteve glede obveščeniosti. Čim nižja je izobrazba posameznih kategorij anketirancev, tem v večji meri trde, da so dovolj obveščeni o delu v občini. Čim višjo izobrazbo ima nekdo, čim bolj je družbeno aktiven, tem večjo željo ima, da bi bil seznanjen z dogajanjem v občini. Ne zadovolji se več z najnižjo stopnjo informiranja - z obvestilom, temveč hoče biti o dogajanju bolj temeljito seznanjen. Manj izobraženi občani se zadovoljijo s kratko informacijo, drugi pa ne smatrajo to za dovoljno informiranost in zato tude, da so neobveščeni.

Podatki nam povedo, da informiranost narašča vzporedno z rastjo izobrazbe. Na informiranost vpliva tudi zaposlenost. Tisti, ki so zaposleni, imajo večjo možnost komuniciranja in so tudi bolj aktivni v spremljanju informacij, zato so v večji meri informirani o dogajanju v občini. Tudi tisti prebivalci v Novi Gorici, ki so se preselili v zadnjih letih so manj informirani o družbenem dogajanju v občini kot tisti, ki so se preselili prejšnja leta ali pa stalno žive tu.

Rezultat ankete je pokazal, da so občani relativno malo informirani o delu v občini. Mnogi izmed njih niti ne čuti želje, da bi bili informirani. Ne gre torej samo za to kako občane informirati temveč bolj za to, kako nekatere kategorije občanov zainteresirati, da bi želeli biti informirani.

„VESTNIK SOCIALNEGA VARSTVA SRS“

- Izdaja Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo SRS, Ljubljana
- Tiska Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana, Vožarski pot 12. Dano v tisk septembra 1965 v 600 izvodih.
- Urečuje uredniški odbor - odgovorni urednik dr. Viljem Lippai, Ljubljana. Uredništvo in uprava sta v Ljubljani, Zupančičeva 6, telefon 23-112

Vestnik izhaja v 6 številkah na leto. Naročnina za leto 1965 znaša 1000 din.- Ta številka stane 300 din.

OPOZORILO NAROČNIKOM!

Prosimo, da naročnino nakažete na tekoči račun št.: 600-11-615-75.

Prosimo naročnike, ki so v zaostanku z naročnino za leto 1963 in 1964, da jo čimpreje poravnajo.

